

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-1>

ISSUES OF IMPROVING EDUCATIONAL SYSTEM AND EFFICIENCY IN UZBEKISTAN

ЎЗБЕКИСТОН ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Abdisamatov Sh. A.

*Senior Teacher at the Department of Finance
Fergana State University
Fergana, Uzbekistan*

Абдисаматов Ш. А.

*катта ўқитувчи, Молия кафедраси
Фаргона давлат университети
Фаргона, Ўзбекистон*

Билим ва илмнинг шаклланиши эса бевосита таълим тизимига бориб тақалади. Таълим тизими самарадорлигини ўқитувчи савияси, талаба эҳтиёжи, ўқув адабиётлари мазмуни ҳамда мустақил таълимни шакллантиришга қаратилган инфратузилма бевосита таъминлаб беради. Демак, илғор кадрларни тайёрлаш, уларни меҳнат бозори талабларига мувофиқ рақобатдошлигини ошириш, ижодий фикрлайдиган мутахассисларни етиштириш ўқув даргоҳларида йўлга қўйилган таълим бериш жараёни билан чамбарчас боғлиқ.

Давлатимиз раҳбари томонидан 2019 йилнинг 8 октябрида “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони муҳим дастуриламал ҳужжат сифатида “республикадаги камида 10 та олий таълим муассасасини халқаро эътироф этилган ташкилотлар (Quasquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World Universities) рейтингининг биринчи 1000 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига киритиш ва олий таълим муассасаларида ўқув жараёнини босқичма-босқич кредит-модуль тизимига ўтказиш” белгилаб берилди [1].

Шунингдек, 2030 йилга қадар республикадаги барча олий таълим муассасаси (ОТМ)нинг 85 фоизи, жумладан, 2020/2021 ўқув йилининг ўзида 33 та олий таълим даргоҳини кредит-модуль тизимига ўтказиш кўрсатиб ўтилди.

Таълим тизимини ривожлантиришда янги механизмларнинг яратилиши бугунги глобаллашув жараёнларининг ҳаётий заруратига айланди ва таълим сифати самарадорлигини ошириш, уни

модернизация қилишни тақозо этиб, қуйидаги вазифалар бош мақсад қилиб қўйилди:

- мамлакатимизда таълим тизими сифатини такомиллаштиришнинг долзарблигини асослаш;
- глобаллашув жараёнида таълим муассасалари жараёнини модернизация қилишнинг устувор жиҳатларини аниқлаш;
- таълимда татбиқ этиладиган янгича инновацион ёндашувлар таълим сифатини такомиллаштиришда муҳим восита эканлигини асослаш.

Бугунги кунда олий таълим тизимида **кредит-модуль тизими** таълимни ташкил этиш жараёни бўлиб, ўқитишнинг модуль технологиялари жамламаси ва кредит ўлчови асосида баҳолаш модели ҳисобланади [2].

Кредит – таълим олиш натижаларига кўра талаба томонидан муайян фан бўйича ўзлаштирилган ўқув юкламасининг ўлчов бирлиги бўлиб, **кредит тўплаш** – таълим элементларини ўзлаштириш ва бошқа ютуқларга эришиш натижасида тақдим этиладиган кредит бирликларини тўплаш ҳисобланади.

Янги тизимда ўқув жараёни ҳар семестрда 2 талан 4 тагача модулдан иборат бўлади. Модулда жамланган фанлар осондан мураккаблик сари, назарий-услубий фанлардан амалий фанларга қараб ҳамда мантиқий жиҳатдан бир-бирини ўзаро узвий тўлдириш принципи асосида шакллантирилади.

Кредит-модуль тизимида ўқишнинг муҳим жиҳатларидан бири бу **ўқув дастурига танлов фанларининг кириб келишидир**. Унга кўра, талабалар ўқишнинг дастлабки йилларида соҳага оид асосий, умумқасбий фанларни ўзлаштириб, соҳа бўйича умумий билимни эгаллаб олганларидан сўнг, соҳага оид махсус фанларни ўз қизиқишларидан келиб чиқиб ўзлари танлаш имкониятига эга бўладилар.

Шунингдек, кредит-модулда иккита асосий масалага аҳамият берилади: талабаларнинг мустақил ишлашини таъминлаш; талабалар билимини рейтинг асосида баҳолаш. Қолаверса, талаба мутахассис бўлиб шаклланиши учун нафақат ахборотлар, балки уларни қайта ишлаш, амалиётга жорий қила олиш малакасига эга бўлиши талаб этилади.

Кредит-модуль тизимининг **асосий вазифалари** сифатида қуйидагилар эътироф этилади [3]:

- *ўқув жараёнларини модуль асосида ташкил қилиш;*
- *битта фан, курс (кредит)нинг қийматини аниқлаш;*

- талабалар билимини рейтинг бали асосида баҳолаш;
- талабаларга ўзларининг ўқув режаларини индивидуал тарзда тузишларига имкон яратиш;
- таълим жараёнида мустақил таълим олишининг улushiни ошириш;
- таълим дастурларининг қулайлиги ва меҳнат бозорида мутахассисга қўйилган талабдан келиб чиқиб ўзгартириши мумкинлиги.

Ўқоридаги ҳолатлар машғулотларни нафақат ўқитишни инновацион таълим технологиялари асосида олиб бориш, балки талабадан мустақил ўқиб-ўрганиш, таълимга янгича муносабатда бўлиш, меҳнат бозори талабидан келиб чиқиб, зарурий ва чуқур назарий билимларни эгаллаш, амалий кўникмаларини шакллантиришга ўргатишдан иборатдир [4].

Хулоса қилиб айтганда, мазкур тизим талабанинг касбий ривожланиши ва камолотига йўналтирилган бўлиб, илм соҳибининг бутун ҳаёти давомида билим олишини таъминлашга ҳамда меҳнат бозори ва замонавий талабаларга жавоб бера оладиган инсон капиталини шакллантиришга қаратилгандир.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йилнинг 8 октябрида “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасаларида таълим жараёнини ташкил этиш билан боғлиқ тизимни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.12.2020 й., 09/20/824/1689-сон).
3. Ўринов В., Султонов М., Умаров А. Ўзбекистон Республикаси олий таълим ташкилотларида ECTS кредит-модуль тизими: асосий тушунча ва коидалар [Матн] / В. Ўринов, М. Султонов, А. Умаров. Т. : «Маънавият», 2020. 96 бет.
4. Инновацион таълим технологиялари / Муслимов Н. А., Усмонбоева М. Х., Сайфуров Д. М., Тўраев А. Б. Т. : “Сано стандарт” нашриёти, 2015. 150 б.